

Utjecaj terapija pomoću konja na motoričke, psihološke i socijalne aspekte djece

Vukelja, Ljubica

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:880289>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Ljubica Vukelja

**UTJECAJ TERAPIJA POMOĆU KONJA NA MOTORIČKE,
PSIHOLOŠKE I SOCIJALNE ASPEKTE DJECE**

Završni rad

Zagreb, srpanj 2023. godine

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Ljubica Vukelja

**UTJECAJ TERAPIJA POMOĆU KONJA NA MOTORIČKE,
PSIHOLOŠKE I SOCIJALNE ASPEKTE DJECE**

Završni rad

Mentorica rada:

Doc. dr. sc. Srna Jenko Miholić

Zagreb, srpanj 2023. godine

Sažetak

Terapija je proces kojim se želi izliječiti bolest, ublažiti posljedice i simptome uzrokovane bolešću ili nekim tjelesnim nedostatkom. Danas postoje razne vrste terapija koje su usmjerene na više aspekata čovjeka, odnosno njegove motoričke sposobnosti, psihološke karakteristike te socijalne sposobnosti. Osim stručnjaka specijaliziranih za provođenje terapija u proces mogu biti uključene i životinje, između kojih i konj. Terapije i aktivnosti pomoću konja vrsta su terapije u kojoj uz voditelja, odnosno instruktora konj sudjeluje u procesu izlječenja ili poboljšavanja stanja osoba s invaliditetom i djece s teškoćama. U sam proces terapija i aktivnosti pomoću konja osim voditelja i konja uključeni su volonteri koji svojim radom doprinose kvaliteti programa terapije. Korisnici prijavljeni na terapiju osobe su koje zbog motorički, psiholoških ili socijalnih teškoća polaze program radi poboljšanja kvalitete života. Najčešći korisnici terapije su djeca s teškoćama. Terapija pomoću konja ima utjecaj na širok spektar teškoća djece, a uključuju motoričke teškoće, psihološke teškoće i teškoće socijalnog karaktera. Provedeno je kratko anketno istraživanje u kojem su sudjelovali konjički klubovi i udruge na području Republike Hrvatske koje provode program terapija i aktivnosti pomoću konja. Cilj istraživanja bio je utvrditi trenutno stanje provođenja terapija pomoću konja na području Republike Hrvatske. Osim utvrđivanja trenutnog stanja provođenja programa, utvrđivala se učestalost provođenja programa terapija pomoću konja te utjecaj istih na korisnike programa.

Ključne riječi: dijete, konj, terapija, učinak

Influence of Horse-Assisted Therapy on the Motor, Psychological and Aspects of Children

Summary

Therapy is a process that aims to cure a certain disease, alleviate the consequences and symptoms caused by a disease or some physical deficiency. Today, there are various types of therapies that are focused on several aspects of a person, i.e. his motor skills, psychological characteristics and social skills. In addition to experts specialized in carrying out therapies, animals, including horses, can also be involved in the process. Therapies and activities using horses are a type of therapy in which, along with the leader or instructor, the horse participates in the process of healing or improving the condition of people with disabilities and children with disabilities. In the very process of therapy and activities using horses, in addition to leaders and horses, volunteers who contribute to the quality of the therapy program with their work are involved. Users registered for therapy are persons who, due to motor, psychological or social difficulties, are participating in the program to improve their quality of life. The most frequent users of therapy are children with disabilities. Horse therapy has an impact on a wide range of children's difficulties, including motor difficulties, psychological difficulties and difficulties of a social nature. A short survey was conducted in which equestrian clubs and associations in the territory of the Republic of Croatia, that implement a program of therapies and activities using horses, participated. The goal of the research was to determine the current state of horse therapy in the Republic of Croatia. In addition to determining the current state of the implementation of the program, the frequency of the implementation, as well as the impact of the program on its users were also determined.

Key words: child, effect, horse, therapy

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Terapije i aktivnosti pomoću konja i terminologija	2
2.1. Povijesni pregled	3
2.2. Terapije pomoću konja u Hrvatskoj	4
2.3. Program terapija i aktivnosti pomoću konja	4
2.4. Sudionici programa	5
2.4.1. Voditelji	6
2.4.2. Volonteri	6
2.4.3. Korisnici programa terapija i aktivnosti pomoću konja	7
3. Utjecaj terapije pomoću konja na motoričke sposobnosti djece	8
3.1. Motoričke sposobnosti djece	8
3.2. Motoričke teškoće djece	8
3.3. Utjecaj terapije na motoričke sposobnosti	9
4. Utjecaj terapije pomoću konja na psihološke karakteristike djece	11
4.2. Psihološke karakteristike djece	11
4.2. Psihološke teškoće djece	11
4.3. Utjecaj terapija pomoću konja na psihološke karakteristike	12
5. Utjecaj terapije pomoću konja na socijalne sposobnosti djece	13
5.1. Socijalne sposobnosti djece	13
5.2. Socijalne teškoće djece	13
5.3. Utjecaj terapija pomoću konja na socijalne teškoće	14
6. Istraživanje	15
6.1. Cilj istraživanja	15
6.2. Zadaci istraživanja	15
6.3. Ispitanici	15
6.4. Instrumenti	16
6.5. Postupak	16
7. Rezultati i diskusija	17
8. Zaključak	26
Literatura	27

1. Uvod

Terapija je „*skup sredstava koja se rabe radi izlječenja kakve bolesti, ublažavanja njezinih simptoma i posljedica ili nekog tjelesnog nedostatka (često u riječima čiji prvi dio imenuje metodu)*“ (HJP - Hrvatski jezični portal, 2023.), odnosno terapijom se nazivaju postupci kojima se želi poboljšati stanje osobe na kojoj se primjenjuje. Danas poznajemo više vrsta terapija kojima se želi poboljšati stanje osobe u fizičkom i psihičkom smislu. Naziv za sve tehnike i postupke u liječenju psihičkih i psihosomatskih bolesti koje govornom interakcijom stručnjaka, odnosno terapeuta i pacijenta nastoje ublažiti ili ukloniti poremećaje u doživljavanju i ponašanju, promijeniti i mijenjati pojedine osobine ličnosti koje ometaju zadovoljavajuću prilagodbu na okolinu ili poticati pozitivan razvoj ličnosti je psihoterapija. (HE – Hrvatska enciklopedija, 2023.) Za pacijente s poteškoćama motoričkog aspekta, odnosno oštećenja funkcije kretanja se koristi kineziterapija kroz koju se izvođenjem pokreta dijela tijela ili cijelog tijela dolazi do izlječenja. (Pećina i sur. 2003. prema Špoljarić, 2021.) Uz navedene i opisane terapije postoje još brojne druge koje se bave poboljšavanjem i liječenjem čovjeka od njegove najranije dobi do starosti. Opisane terapije uglavnom se odnose na motoričke, psihološke i socijalne aspekte čovjeka, a postoje one koje se bave poboljšavanjem sve tri navedene dimenzije. Osim stručnjaka, odnosno terapeuta u terapijama mogu sudjelovati i životinje, pa tako jedna od terapija u kojoj je životinja jedan od sudionika je terapija pomoću konja. Ova vrsta terapije koristi se u kod rehabilitacije djece s teškoćama i osoba s invaliditetom, djeluje kod izgradnje samopouzdanja i samopoštovanja osoba koje imaju emocionalne i društvene teškoće te s problemima neželjenog ponašanja i teškoćama u učenju (Itković i Boras, 2002.) Terapije i aktivnosti pomoću konja vrsta su terapije koja se dijeli na više pod vrsta poput hipoterapije, pedagoškog jahanja i drugih. U programu terapija pomoću konja sudjeluju voditelji koji vode program, korisnici koji koriste isti te volonteri. U Hrvatskoj djeluje Hrvatski savez za intervencije pomoću konja od travnja 2015. godine (HSIPK – Hrvatski savez za intervencije pomoću konja, 2023.) te unazad dvije godine provodi edukacije za voditelje terapija i aktivnosti pomoću konja. U savezu je ukupno sedam članica koje provode ovu vrstu terapije. Terapija pomoću konja djeluje da čovjekove motoričke, socijalne i psihološke aspekte.

2. Terapije i aktivnosti pomoću konja i terminologija

„Terapija je postupak koji služi za liječenje ili ozdravljenje.“ (Kitterdge, 2003. prema Krmpotić, 2003., str. 12) Terapija se smatra postupkom, odnosno procesom iz razloga što traje određeno vrijeme s obzirom na vrstu teškoće pacijenata ili korisnika terapije te njegovo mentalno i fizičko stanje. Prije samog procesa terapije uz pomoć konja važna je priprema samog konja, a nakon njega i voditelja te ostalih sudionika procesa, naposljetku korisnika terapije. Konj mora biti istreniran za provođenje terapije što je dug i težak zadatak za trenera. Rad na konju traži strpljenje, određenu količinu znanja i iskustva. „Dresura je disciplina u kojoj se ocjenjuje sklad i harmoničnost konja i jahača, elastičnost kretnji konja, kao i točnost izvođenja radnji koje su zadane.“ (Karadža, 2003. prema Krmpotić, 2003., str. 142) Dakle, u ovoj vrsti terapije važna je usklađenost radnji sudionika procesa, konja, korisnika i voditelja. Kod pripremanja, odnosno dresure konja treba obratiti pažnju na sam trening u kojem će se raditi na osnaživanju i izgradnji mišića konja kako bi mogao nositi jahača, odnosno korisnika na leđima. Pored treninga, važna je odgovarajuća oprema koja neće smetati konju tijekom terapije, ali i jahaču koji je korisnik terapije. Obzirom na određenu teškoću korisnika postoji posebna oprema koja na najbolji mogući način olakšava provođenje terapije konju i korisniku, a posebice je važna zbog pravilnog položaja korisnika. Pravilan položaj korisnika važan je iz razloga što na taj način konj može pravilno izvršavati zadatke koje ima tijekom terapije, a korisnik pravilnim položajem razvija mišiće i dijelove tijela koje bi trebao s obzirom na njegovu poteškoću i vrtu terapije koju treba primjenjivati.

Terapije pomoću konja označavaju skup postupaka i aktivnosti koje uključuju osobe, odnosno korisnike s teškoćama u razvoju, ponašanju i oblikom invaliditeta te konja s ciljem poboljšanja kvalitete života. (Krmpotić, 2013.) Terminologija se tijekom godina mijenjala. Terapijsko jahanje termin je koji se koristio za vrstu terapije koja je uključivala aktivnosti s konjem, ali tijekom godina, terapiju se odvojilo od rekreacije zbog transparentnosti programa koji već postoje, korisnika i osoba koje iste provode. Pa se tako uveo novi termin „terapije i aktivnosti pomoću konja“ (eng. Equineassisted therapy) koji kao takav obuhvaća terapije, ali i aktivnosti rekreativnog tipa (Drempetić, 2013.)

Terapije i aktivnosti pomoću konja danas se dijele u više kategorija, pa tako danas poznajemo hipoterapiju, pedagoško jahanje, ergoterapiju, psihoterapiju pomoću konja i sportsko jahanje za osobe s invaliditetom. (Dešmar Goljevšćel, 2010. prema Drempetić, 2013.) Jedna od razlika između navedenih vrsta terapija i aktivnosti pomoću konja je ta da ih vode

različiti voditelji te to da je svaka od njih usmjerena na jedan ili više aspekata poteškoća. Terapija pomoću konja na korisnika može djelovati u različitim terapijskim ciljevima i područjima. Djelovanje na fizioterapijski cilj terapija ima razvojem ravnoteže, smanjenjem spazma, fine motorike, koordinacije, održavanjem i unapređivanjem mišićnog tonusa korisnika. Psihoterapijski gledano terapijski cilj se postiže izgrađivanjem samopouzdanja korisnika, motivacije, zadovoljstva te razvojem emocionalne inteligencije. Socioterapijski ciljevi terapijskim jahanjem postižu se kroz uspostavljanje komunikacije i razvojem socijalnih vještina, te razvojem pripadanja grupi. (HSTJ – Hrvatski savez za terapijsko jahanje, 2014. prema Jenko Miholić i Horvat, 2014.) Svi od navedenih i opisanih terapijskih ciljeva kao zajednički cilj imaju poboljšanje same kvalitete života korisnika s određenom vrstom teškoće.

Hipoterapija je zaseban dio terapija pomoću konja koji se danas još uvijek u nekim slučajevima zamjenjuje nazivom terapijskog jahanja. Hipoterapija je fizioterapija uz pomoć konja koja podrazumijeva vođenje od strane licenciranih fizioterapeuta i liječnika. (Herić, 2004.) Tijekom hipoterapije konj (grč. Hippos) u većini slučajeva ne nosi sedlo te samim time korisnik sjedi izravno na konjskim leđima. Konjski pokret je trodimenzionalan, odnosno „S konjskih leđa u koraku prenosi se od 90 do 110 trodimenzionalnih impulsa njihanja na minutu“ (Zadnikar, 2003. prema Krmpotić, 2003., str. 160), samim time konj svojim kretanjem prenosi impulse na tijelo jahača koji uspravnim držanjem i održavanjem ravnoteže na konju vježba mišićni tonus tijela, uspravnost i položaj tijela.

Pedagoško jahanje u nekim se člancima spominje kao i zdravstveno pedagoško jahanje koje se definira kao: „Zdravstveno pedagoško jahanje podrazumijeva pedagoške, psihološke, fizioterapijske, rehabilitacijske i socio-integrativne ponude „tretmana“ putem terapijskog jahanja“ (Buljubašić-Kuzmanović, 2017., str. 257) Dakle pedagoško je jahanje usmjereno na više segmenata dječjeg razvoja.

2.1. Povijesni pregled

Terapija pomoću konja kakvu danas poznajemo razvijala se stoljećima te se nije uvijek smatrala važnim i učinkovitim, odnosno nije se uvijek smatrala oblikom terapije. Oblik terapije uz pomoć konja pojavljivao se u Grčkoj i Rimu. Osobama s kroničnim bolestima te ranjenim vojnicima se za rehabilitaciju savjetovalo korištenje jahanja kao terapije. Terapije pomoću konja koje danas poznajemo datiraju iz 1950. godine kada je objavljen program u kojem se

terapijsko jahanje kao takvo priznalo te je konj postao sudionik u rehabilitaciji osoba s poteškoćama. (Novogradac, 2015.) Začetnicom terapija pomoću konja, odnosno dokazivanjem da takva vrsta terapije zaista pomaže te ima pozitivan učinak kao terapija je Lis Hartel iz Danske koja je 1952. osvojila srebrnu medalju na Olimpijskim igrama za dresuru konja usprkos oboljenja cerebralne paralize (Biografija Lis Hartel, olimpijske medalje, rekordi i godine, 2023.) U svijetu se terapija uz pomoć konja postupno razvijala, u Americi, odnosno SAD-u razvila se 1965., a pet godina nakon otvorio se najveći terapijski centar koji je primjenjivao terapije pomoću konja u Michiganeu. U Hrvatskoj se ova vrste terapije pojavljuje nešto kasnije.

2.2. Terapije pomoću konja u Hrvatskoj

Vrsta terapije kao što je terapija uz pomoć konja u Republici Hrvatskoj se pojavljuje 90-ih godina. Jedna od istaknutijih udruga koja provodi terapije i aktivnosti pomoću konja je Udruga za terapiju i aktivnosti pomoću konja „MOGU“ koja ima sjedište u Osijeku. Udruga je osnovana 1997. godine te od iste provodi terapije i aktivnosti pomoću konja s korisnicima koji imaju neki oblik teškoća, motoričkih, psiholoških ili socijalnih. Od 2001. u Hrvatskoj djeluje Hrvatski savez za terapijsko jahanje koji je vodeća udruga za provođenje programa terapijskog jahanja u udrugama i klubovima u Hrvatskoj te za edukaciju instruktora za provođenje terapije. (HSTJ prema Jenko Miholić i Horvat, 2014.). Promjenom terminologije i razvijanjem terapija kao što je terapija uz pomoć konja od travnja 2015. djeluje Hrvatski savez za intervencije pomoću konja. Savez promovira kvalitetno i stručno provođenje intervencija pomoću konja. Savez broji devet članica koje provode ovu vrstu terapije. Centar „Ritam s konjem“ prvi je licencirani centar koja pruža terapije i aktivnosti s konjem, odnosno program hipoterapije (HSIPK, 2023.).

2.3. Program terapija i aktivnosti pomoću konja

Terapije pomoću konja zahtijevaju organiziran proces rada s osobom s poteškoćama. Kod procesa rada misli se na strukturu sata terapije u kojoj sudjeluju voditelj, korisnik i konj te volonteri po potrebi. Struktura sata prema Lord, J., Karadža, K. i Krmpotić, J. (2003. prema Krmpotić, 2003.) sadrži sedam dijelova: pojahivanje, provjera opreme i podešavanje stremena, vježbe na konju, najava teme i demonstracija, rad na navedenoj temi, igra ili neka zabavna

aktivnost i sjahivanje. Svaki od navedenih dijelova sata važni su kako bi se terapija potrebna korisniku pravilo i u cijelosti odradila. Isti autori naglašavaju važnost sigurnosti tijekom pojahivanja i sjahivanja zbog osjetljivosti korisnika. Važno je da tijekom pojahivanja i sjahivanja sudjeluju svi uključeni u proces, korisnik, voditelj, odnosno instruktor, konj i volonteri. Nakon pojahivanja korisniku se treba točno objasniti daljnji postupak te tek kad je korisnik sigurno smješten na konju, početi s terapijom. Iz navedenog proizlazi važnost komunikacije između sudionika u procesu. Postoji više metoda pojahivanja te se one primjenjuju različito s obzirom na vrtu teškoće korisnika i dostupnost opreme. Tako se primjenjuje obično pojahivanje s tla koje ne zahtjeva dodatnu opremu. Za ovu vrstu pojahivanja je dovoljna pomoć voditelja i volontera. Još jedan način koji ne zahtjeva dodatnu opremu je direktno podizanje koje se najčešće primjenjuje s malom djecom. Osim navedenih načina pojahivanja, uz dodatnu opremu primjenjuju se i pojahivanja s bloka, pojahivanje s pola rampe, pojahivanje s vrha rampe prebacujući nogu preko sapi, pojahivanje s vrha rampe prebacujući nogu preko vrata bez korištenja trapeza, pojahivanje s vrha rampe uz prebacivanje noge preko vrata uz trapez, pojahivanje s vrha rampe prijenosom iz kolica i prenošenje kolica uz pomoć trapeza. (Lord i sur., 2003. prema Krmpotić 2003.)

Tretman, odnosno terapija nema definirano vrijeme trajanja već ono ovisi o vrsti i stupnju poteškoće korisnika. Tijekom sata terapije voditelj i ostali sudionici trebaju poštivati određena pravila koja navode Lord i sur. (2003. prema Krmpotić 2003.) : sigurnost mora biti na prvom mjestu, a vrijedi za sve sudionike, sat se održava u jahalištu koje je označeno oznakama za dresurno jahanje, maksimalan broj jahača u grupi je šest, svi jahači bi trebali imati slične ili iste sposobnosti te biti približne dobi te sam sat mora biti prilagođen istim sposobnostima i dobi jahača, sat treba biti zanimljiv i zabavan, sat treba biti vođen pod jednom tematikom koja se provodi tijekom cijelog sata.

2.4. Sudionici programa

Kako je već navedeno, u provođenju programa terapija i aktivnosti uz pomoć konja naglašava se važnost svih sudionika procesa terapije koji imaju za cilj omogućiti najbolji mogući tretman korisniku terapije. Sudionici programa terapija su korisnik terapije, voditelj koji je ujedno i instruktor koji treba biti educiran za ovu vrstu rada, konj i volonteri koji su od važnosti u pogledu pomaganja korisnicima i voditeljima tijekom terapije.

2.4.1. Voditelji

Voditelj terapija uz pomoć konja je ujedno i instruktor koji vodi, organizira i regulira sat terapije. Sam voditelj je i zaslužan za okupljanje ostalih sudionika procesa, korisnika, konja i volontera. Hrvatski savez za intervencije pomoću konja (HSIPK, 2023.) u travnju je 2018. godine propisao dva programa za edukaciju instruktora za provedbu terapija i aktivnosti pomoću konja (HSIPK, 2023.). Osim edukacija koje je potrebno završiti za instruktora i voditelja terapija, voditelji trebaju imati određene osobine i kompetencije kako bi se mogli baviti ovim tipom terapije. Voditelj je osoba koja je predana radu s konjima te zna voditi i razumjeti konja i njegove potrebe. Osim toga, mora biti strpljiv, razuman, oprezan i pristupačan u radu s korisnicima terapije. Prema autorici Karadža (2013. prema Krmpotić 2013.) voditelj terapija pomoću konja zadužen je za brigu za konje i tim u satu terapija, osiguranje edukacije i razvoja sebe i cijeloga tima koji sudjeluje u terapiji, pojedinačno procjenjivanje jahača, određivanje jedinstvenog programa jahanja za korisnika terapije, održavanje i odabir potrebne opreme, nadgledanje cijelog procesa te druge poslove poput administrativnog poslova, financija te odnosa s medijima.

2.4.2. Volonteri

Volonteri su uz voditelja i konja treća važna karika provođenja terapija uz pomoć konja. Prema Hrvatskom zakonu o volonterstvu, „*volontiranje se prepoznaje i promiče kao aktivnost ili usluga od interesa za Republiku Hrvatsku koja dovodi do poboljšanja kvalitete života, izgradnje socijalnog kapitala, osobnog razvoja, do aktivnog uključivanja osoba u društvena zbivanja te do razvoja humanijeg i ravnopravnijega demokratskog društva*“ (Članak 2. (NN 22/13), Zakon o volonterstvu, 2023.). Kroz volontiranje volonteri doprinose društvenom razvoju, socijalnom razvoju i uključivanje te međuljudskim odnosima. Osim stjecanja iskustva, kroz volontiranje se razvijaju i kompetencije koje su potrebne za sudjelovanje u društvu. (Zakon o volonterstvu, 2023.). Tijekom provođenja programa terapija pomoću konja volonteri su osobe koje pomažu voditeljima, korisnicima i konjima ostvariti što bolji tijek terapije koja je potrebna korisniku. Postoje dvije vrste uloge volontera tijekom terapija, a to su vodič konja i pratioc jahača. (Jančić, 2010.) Kako i sam naziv govori, kao vodič konju volonter je zadužen za samo vođenje konja prema osmišljenom programu terapije, u slučaju da korisnik pokaže samostalnost i ravnotežu na konju može pokušati samostalno voditi konja. Kao pratioc jahaču volonter je

zadužen da pazi i prati jahača tijekom njegove terapije te pazi na sigurnost i pravilno izvođenje vježbi.

2.4.3. Korisnici programa terapija i aktivnosti pomoću konja

Korisnici, odnosno pacijenti koji polaze program terapija pomoću konja su osobe koje imaju neku vrstu teškoće motoričkog, psihološkog ili socijalnog aspekta. Korisnici terapija uz pomoć konja mogu biti osobe različite dobi, odnosno terapija je primjenjiva na djeci ranije dobi pa do starijih osoba. Kad je korisniku dijagnosticiran neki poremećaj ili poteškoća, prema uputi liječnika ili terapeuta može koristiti program terapijskog jahanja zbog poboljšanja kvalitete života ili čak potpunog ozdravljenja što ovisi o vrsti i stupnju teškoće. Osim preko preporuke neke osobe iz institucije polaznika može samoinicijativno ili na inicijativnu roditelja upisati program terapije pomoću konja. Ipak, najčešći polaznici terapija pomoću konja su djeca. Postoje dvije skupine jahača djece, a to su djeca s tjelesnim teškoćama u koje se ubrajaju artritis, različite amputacije, mišićna distrofija, ozlijede kralježnice, cerebralna paraliza, sljepoća, gluhoća te traume glave. Druga skupina djece s poteškoćama jesu djeca s ne tjelesnim teškoćama u koje se ubrajaju intelektualni poremećaji i poremećaju u percepciji te različiti emotivni poremećaji (Šuvak, 2004.). Osim navedenih poremećaja u literaturi se spominju i mladenački reumatoidni artritis, Prader Will sindrom, spina bifida, Guillain Barre sindrom, hipotonija, parkinsonova bolest i epilepsija. (Kitredge 2013., prema Krmpotić, 2013.)

3. Utjecaj terapije pomoću konja na motoričke sposobnosti djece

3.1. Motoričke sposobnosti djece

Osobine i sposobnosti individualne su i razlikuju se za svakog čovjeka, pa tako i za svako dijete. One su im potrebne za normalno funkcioniranje i snalaženje u svakodnevnim situacijama. Uz sposobnosti i osobine veže se pojam antropoloških obilježja koja označavaju antropometrijske karakteristike, motoričke i kognitivne sposobnosti, konativne karakteristike te socijalni status. U ranom i predškolskom odgoju važno je razvijati sva navedena antropološka obilježja u korist samog djeteta te njegovog daljnjeg funkcioniranja u životu. Motoričke sposobnosti osobine su koje su potrebne za rješavanje motoričkih zadataka koji si postavljeni pred dijete. Sastoje se od snage koja se po vrsti dijeli na eksplozivnu, repetitivnu i statičku snagu. Snaga je sposobnost svladavanja otpora. Brzina je motorička sposobnost koja podrazumijeva brzo reagiranje ili izvođenje jednog ili više pokreta u što kraćem vremenu. Brzina se može izraziti na više načina, odnosno brzinom reakcije, brzinom pojedinačnih pokreta i frekvencijom pokreta. Gibljivost označava izvođenje zadanog pokreta pri velikim amplitudama, a može se izraziti aktivom i pasivnom gibljivošću. Koordinacija motorička je sposobnost koja se očituje u upravljanju tijelom te pokretima dijelova tijela kod brzih i točnih izvođenja postavljenih motoričkih zadataka. Još jedna motorička sposobnost koja se razvija s djecom predškolskog uzrasta je preciznost koja se razvija gađanjem u određeni cilj, statički ili dinamički na određenoj udaljenosti. Ravnoteža označava zadržavanje tijela u određenom položaju, a može se izraziti u obliku statičke i dinamičke ravnoteže. Posljednja motorička sposobnost koja je važna za razvoj u ranom i predškolskom odgoju je agilnost koja podrazumijeva sposobnost brze i nagle promijene kretanja tijela. (Kosinac, 2011.) Uvjetovano određenim tjelesnim oštećenjima, odnosno motoričkim teškoćama djece motoričke sposobnosti slabije se ili se uopće ne razvijaju.

3.2. Motoričke teškoće djece

Oštećenja i deformacije sustava za pokretanje, koji uključuje kosti, mišiće i zglobove, problemi u fiziologiji i funkcioniranju motorike, oštećenja lokomotornog sustava, središnjeg živčanog sustava i perifernog živčanog sustava te oštećenja uzorkovana kroničnim bolestima smatraju se motoričkim poremećajima. (Velki i Romstein, 2015 prema Bouillet 2019.) U

tjelesne teškoće, odnosno oštećenja prema Kitredge (prema Krmpotić, 2003.) se ubrajaju amputacije i nedostatak udova, artritis, arthrogryposis, cerebralnu paralizu, cerebrovaskularni inzult (CVI), gluhoću, multipla sklerozu, oštećenja vida, ozljede kralježnične moždine, poliomijelitis, progresivne mišićne distorfije, skoliozu, spina bifidu i traumatske ozljede mozga. Osim navedenih autori još navode srpastu anemiju, moždani udar (Šuvak, 2004.), epilepsiju (Šuvak, 2001.). Navedena oštećenja mogu imati razne uzroke, od onih genetičkih, odnosno prirođenih pa do nastalih tijekom života. Obzirom na vrstu i razinu oštećenja djeca s navedenim tjelesnima oštećenjima i motoričkim teškoćama imaju lošu ravnotežu, manjak snage, lošu, odnosno slabu koordinaciju, teškoće u pokretljivosti, mobilnosti, hodanju i sjedenju, pate od kronične boli te loše posture. (Davis i suradnici, 2009; Debuse i suradnici, 2008; Elliott i suradnici., 2008; Scialli, 2002; Sterba i suradnici, 2002; Winchester i suradnici, 2002; sve prema Boyd, 2015.) Terapije pomoću konja jedna su od vrsta terapija koja ima utjecaj na poboljšanje i razvijanje poteškoća tjelesnih oštećenja. Najveći broj korisnika terapija pomoću konja su djeca.

3.3. Utjecaj terapije na motoričke sposobnosti

Terapija pomoću konja kao izbor terapije za tjelesna oštećenja, odnosno motoričke poteškoće dobar je izbor zbog sličnosti pokreta ljudi i konja. Sjedenjem na leđima konja čovjek osjeti gibanje zdjelice konja koje je nalik gibanju zdjelice čovjeka. Upravo zbog toga važan je pravilan položaj jahača na konju. Uz terapiju pomoću konja motorička sposobnosti koja se najčešće razvija je ravnoteža koja je slabo razvijena ili nerazvijena kod tjelesnih oštećenja djece. Tako autorica Krmpotić (2003.) opisuje vježbe ravnoteže i sigurnosti kao jedan od primjera utjecaja terapije pomoću konja na motoričke sposobnosti djece:

- Zagrliti konja oko vrata (vježbe savijanja u struku ne smiju izvoditi osobe s pojedinim oštećenjima – provjerite dijagnozu jahača)
- Nagnuti se i dotaći nosom grivu uz zadržavanje pravilnog položaja nogu i sjedišta
- Uz zadržavanje pravilnog položaja nogu i sjedišta, nagnuti se polako naprijed na pola puta do vrata, vratiti se u okomicu, ostati 5 sekundi, nagnuti se unatrag sa bradom na prsima, vratiti se, nagnuti se u jednu i zatim drugu stranu – sve izvoditi vrlo polako
- Leći se na sapi
- Dodirnuti rukom prste na nogama iste i nasuprotne strane, bez pomicanja nogu iz osnovnog položaja

- Pomilovati konja po vratu dugim pokretima otvorene šake uz zadržavanje osnovnog položaja nogu – svaka ruka po lijevoj i desnoj strani vrata
- S bradom na prsima pogrbiti se koliko je moguće, zatim se ispraviti u pravilan položaj
- Udariti petama međusobno iznad sapi
- Napraviti „put oko svijeta“ – prebaciti nogu preko vrata, sjesti postrance, pa prebaciti nogu preko sapi i sjesti naopako u sedlo, sjesti na drugu stranu postrance i vratiti se u normalan položaj
- Prebaciti nogu preko vrata konju, zadržati nekoliko sekundi pa je vratiti na mjesto (Krmpotić, 2003., str. 157)

Osim vježbi koje su usmjerene na ravnotežu terapijom pomoću konja može se utjecati i na snagu prilikom samog uzjahivanja na konja za koje je potrebna snaga. Obzirom na vrstu tjelesnog oštećenja postoji više vrsta uzjahivanja koje se razlikuju obzirom na asistenciju i pomoćnu opremu. Vježbama s rukama i ramenima na konju utječe se na više motoričkih sposobnosti kao što su ravnoteža, koordinacija i gibljivost. Primjeri vježbi rukama i ramenima uključuju:

- Ruke su u području, u ravnini ramena, a tijelo se rotira u struku na jednu stranu, pa na drugu – pogled u stranu
- Inačica prethodne vježbe – jednom rukom pokazati prema ušima i zatim repu konja (dotaknuti sapi ako konj to tolerira, dohvatiti kolut sa sapi)
- Istezanje ruku u zrak, a time i čitavog tijela
- „Hodati“ šakom (otvarati i zatvarati šaku) po grivi konja od grebena prema ušima i natrag bez podizanja sjedišta i pomicanja nogu (za razgibanost šake i ravnotežu)
- Spajati redom palac s drugim prstima – kažiprstom, srednjakom, prstenjakom i malim prstom (Krmpotić, 2003., str. 156)

Primjer vježbe koja osim ravnoteže, koordinacije i gibljivosti razvija i brzinu „*Ispružiti ruke uvis, zatim u stranu, pa prema naprijed – prvo polako za istezanje, pa zatim brže za jačanje kontrole mišića i reguliranje brzine*“ (Krmpotić, 2003., str. 156)

4. Utjecaj terapije pomoću konja na psihološke karakteristike djece

4.2. Psihološke karakteristike djece

Osnovne psihološke potrebe koje uključuju potrebu za pripadanjem, potrebu za zabavom, potrebu za moći i potrebu za slobodom ključne su za djetetov napredak i razvoj. (Blažević, Kolman, Gluščić i sur. 2010.) Emocionalne, kognitivne i intelektualne karakteristike djece mogu se navoditi kao psihološke karakteristike koje su važne za razvoj djeteta kao odrasle osobe. Psihološke karakteristike djece kao takve uključuju djetetovo samopouzdanje, samopoštovanje, motivaciju, pažnju, strpljenje, empatiju (Vidović, 2019.) Inteligencija je također jedan od dijelova psiholoških procesa djece koja uz načine ponašanja uključuje: „*sposobnost učenja temeljem iskustva, edukacija uzročno – posljedičnih veza, planiranje, adaptivno reagiranje itd.*“ (Tarabić i Tomac, 2014. prema Bouillet, 2019., str. 162) Pa tako u psihološke karakteristike spadaju i intelektualne sposobnosti koje se prema Gardneru (2004, prema Bouillet 2019.) dijele na lingvističku, umjetničku, logičko matematičku, prostornu, tjelesno kinetičku, naturalističku, spiritualnu i interpersonalnu koja se još naziva i emocionalnom inteligencijom, a sve zajedno podrazumijevaju razvijanje sposobnosti procesuiranja raznih podataka kao što su numerički i verbalni te rješavanje problema koji se postave pred dijete. Razvijanjem psiholoških karakteristika kod djece u kvalitetnom okruženju omogućuje im bolje rezultate u daljnjem školovanju, a osim toga stvaraju bolju sliku o samima sebi. Uvjetovano egzogenim ili endogenim čimbenicima postoje psihološke teškoće koje imaju utjecaj na prije navedene faktore.

4.2. Psihološke teškoće djece

Intelektualne teškoće jedne su od psiholoških teškoća koje utječu na razvoj djeteta te njegovo normalno funkcioniranje. Pod intelektualne teškoće spadaju teškoće povezane s ograničenošću razumijevanja novih informacija i učenja novih sposobnosti te primjena istih. (MKB-10 - Međunarodna klasifikacija bolesti, 2012. prema Bouillet 2019.) Jedna od teškoća koja kao uzrok ima smanjenu intelektualnu sposobnost je Down sindrom koji nastaje zbog viška kromosoma s kojim se dijete rađa. (Bouillet, 2019.) Osim intelektualnih teškoća u psihološke teškoće spadaju i psihoemocionalna oštećenja u koja se prema autorici Krmpotić (2003.)

ubrajaju mentalna retardacija, autizam, depresija te druga psihička oštećenja koja podrazumijevaju odstupanja od normalnog ponašanja: poremećaj pažnje, hiperaktivnost, socijalna zapuštenost, bulimija, anoreksija nervoza, shizofrenija, poremećaj ličnosti, PTSP (posttraumatski stresni poremećaj), zlouporaba droga. Većina psiholoških teškoća imaju utjecaj i na socijalne teškoće te tako otežavaju funkcioniranje djeteta u njegovom svakodnevnom okruženju. Djeca s psihološkim teškoćama u terapiji uz pomoć konja mogu se razvijati unatoč teškoćama te tako poboljšati kvalitetu življenja.

4.3. Utjecaj terapija pomoću konja na psihološke karakteristike

U interakciji djeteta i konja važno je da je dijete koncentrirano, smireno i strpljivo. U programu terapije pomoću konja radi se s djecom s raznim teškoćama i oštećenjima pa tako i s onima koji imaju psihološke teškoće. Već od samog stvaranja kontakta između konja i jahača, odnosno djeteta, dijete razvija empatiju koja mu je slabije razvijena zbog teškoće koju ima. Intelektualna teškoća kao što je mentalna retardacija jedna je od dijagnoza na koju konj može utjecati u programu terapije. Prema Krmpotić (2003.) prilikom terapije za djecu koja imaju poremećaje intelektualnog karaktera treba obratiti pažnju na poboljšavanje svijesti o sebi, davanje jasnih, dosljednih i objašnjenih zadataka, poticanje samostalnosti. Stupanj mentalne retardacije kao teškoće je i poremećaj sindroma Down. Prilikom terapije uz pomoć konja s djecom koja imaju poremećaj sindroma Down treba obratiti pažnju na:

- Potičite dobar položaj u sedlu kako bi što manje trebali mišićnu snagu
- Dajte im vremena da se naviknu na konja i lagano produljujte satove
- U početku im osigurajte emocionalnu potporu volontera
- Kako napreduju, počnite im postavljati izazove.
- Budite oprezni da ne pretjerujete s izazovima i budite svjesni mogućeg straha i frustracije
- Budite blagi u konstruktivnoj kritici
- Kod velikih problema s ravnotežom jahanje nije preporučljivo (Krmpotić, 2003. str. 48)

Terapija pomoću konja za djecu s poremećajima psihološkog karaktera ima utjecaj na razvoj samopouzdanja i samopoštovanja, empatije, strpljenja, samodiscipline i samokontrole. (Vidović, 2019.) Djeca s teškoćama psihološkog karaktera kroz terapiju mogu poboljšati svoje socijalne vještine i kompetencije te na naj način bolje funkcionirati u svojem okruženju i ostvarivati bolje i kvalitetnije rezultate.

5. Utjecaj terapije pomoću konja na socijalne sposobnosti djece

5.1. Socijalne sposobnosti djece

Socijalne sposobnosti, odnosno kompetencije u literaturi su definirane na različite načine, ali uglavnom su opisane kao vještine tolerantnog funkcioniranja kod međuljudskih odnosa, održavanje veza te donošenje socijalnih odluka i ponašanje u skladu s njima. (Jurčević-Lozančić, 2011.) Autori još navode kako je socijalna kompetencija spoj socijalne akcije i socijalnog znanja (Fuller 2008. prema Jurčević Lozančić, 2011.) Socijalne kompetencije i socijalne vještine razlikuju se tako da se pod socijalnim vještinama misli na ponašanja koja osoba primjenjuje u društvu, a kompetencijama načine na koje pojedinac ponaša u društvenoj okolini. (Schwartz, 1999; Fantuzzo i Hampton, 2000; Webster-Stratton, 2004. sve prema Jurčević Lozančić, 2011.) U današnje vrijeme, vrijeme visokog razvoja tehnologije važno je razvijanje socijalnih kompetencija kod djece. Za razvijanje socijalnih vještina i kompetencija važno je okruženje, odnosno okolina iz koje dijete uči. Uvjetovano raznim teškoćama, onih motoričkih, ali i psiholoških djeca se suočavaju s socijalnim teškoćama koje ih sputavaju ostvarivanju rezultata i ciljeva.

5.2. Socijalne teškoće djece

Uz socijalne teškoće vezemo i druge teškoće, poput psiholoških ili motoričkih koje su vezane uz funkcioniranje djece u socijalnom okruženju. Tako većina psiholoških teškoća uz sebe vežu i socijalne. Neke od takvih su Down sindrom zbog kojeg djeca teškoće kod komuniciranja s okolinom obzirom na nisku razinu inteligencije te samim time teško ostvaruju međuljudske odnose. Problemi u ponašanju djece također su povezani sa socijalnim odnosima koji se teško ostvaruju. Jedan od danas najčešćih socijalnih poremećaja je poremećaj iz spektra autizma. „Poremećaji iz spektra autizma pripadaju skupini pervazivnih razvojnih poremećaja koji su karakterizirani kvalitativnim teškoćama uzajamnih socijalnih odnosa i modela komunikacije, te ograničenim stereotipnim, ponavljanim aktivnostima i interesima.“ (MKB-10, 2012. prema Bouillet, 2019., str 168) Dakle, autizam ako poremećaj podrazumijeva teškoće usko vezane za socijalne odnose djece. Djeca s poremećajem iz spektra autizma teško ostvaruju kontakte zbog neshvaćanja složenijih međuljudskih odnosa, manjka empatije te nemogućnosti izražavanja emocionalne ekspresije. (Tammet, 2006. prema Bouillet, 2019.) Za ovu vrstu

poremećaja, osim terapija usko vezanih za medicinu, terapija pomoću konja uvelike može poboljšati socijalne vještine djece.

5.3. Utjecaj terapija pomoću konja na socijalne teškoće

Socijalizacija je proces u kojem se pojedinac prilagođava svojoj okolini učenjem, oponašanjem, usvajanjem stavova drugih, moralnih vrijednosti i običaja. (Blažević i Kolman, 2010.) Terapijom, kao što je terapija uz pomoć konja, djeca s teškoćama u razvoju uvelike mogu raditi na sebi u pogledu samopouzdanja, motivacije i strpljenja, a osim toga uče se ponašati u socijalnim odnosima. U proces terapije uključeni su voditelji, terapeuti, volonteri, konji te na kraju i druga djeca koja pomažu djetetu učiti kako se ponašati u socijalnoj okolini. Autori Blažević i Kolman (2010.) navode kako je brojnim istraživanjima dokazano da terapija pomoću konja za djecu sa socijalnim teškoćama poboljšava razinu socijalizacije iz više razloga. Prije svega, dijete u procesu terapije uči kako prihvatiti konja, odnosno drugo živo biće uz kojeg se uči odgovornosti i obavezama koristeći verbalnu i neverbalnu komunikaciju. Tijekom terapije vođenjem konja, odnosno kada dijete nauči komunicirati s konjem razvija samopouzdanje i samopoštovanje. Dobrobiti koje autori još navode su razvijanje emocionalne kontrole i samodiscipline, stvaranje novih prijateljstava, kreiranje procesa kompromisa i usvajanje načina primanja i davanja pomoći drugima. Povezanost djeteta s teškoćama i konja omogućuje ostvarivanje interakcije djece i društvene okoline te samim time unapređuje kvalitetu življenja socijalno marginaliziranim osobama. (Blažević i Kolman, 2010.)

6. Istraživanje

6.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi trenutno stanje provođenja programa terapija pomoću konja u Republici Hrvatskoj.

6.2. Zadaci istraživanja

1. Ustanoviti trenutno stanje provođenja programa terapija pomoću konja u Hrvatskoj
2. Utvrditi učestalost provođenja programa terapija pomoću konja u Hrvatskoj
3. Utvrditi utjecaj programa terapija pomoću konja na korisnike

6.3. Ispitanici

Konjički klubovi i udruge koji su sudjelovali u istraživanju su s područja Republike Hrvatske (Tablica 1.).

Tablica 1. Mjesto u kojem se nalaze konjički klubovi/udruge, naziv i godina osnivanja

Mjesto/grad u kojem se nalazi konjički klub/udruge	Naziv konjičkog kluba/udruge	Godina osnivanja konjičkog kluba/udruge
Zagreb	FALA	2011.
Rijeka	Udruga za terapiju i aktivnosti pomoću konja <i>Pegaz</i>	2001.
Knin	Konjički klub „Grabarije Knin“ – udruga za terapije i aktivnosti pomoću konja	2005.
Stubičke Toplice	Centar „Ritam s konjem“	2013.
Osijek	Udruga za terapiju i aktivnosti pomoću konja „MOGU“ Osijek	1997.

Šibenik	KK Kolan	2012.
Zadar	Konjički klub <i>Wild Spirit</i>	2017.
Sisak	Udruga KAS	2002.
Sesvete Zagreb	<i>Don Kihot</i> – udruga za terapije pomoću konja i (re)habilitaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju	2009.
Njivice	Centar za aktivnosti i terapije uz pomoć konja „ <i>Moj Prijatelj</i> “	2010.
Vinkovci	Konjički klub <i>Satir</i> Vinkovci	2003.

6.4. Instrumenti

Istraživanje je provedeno putem ankete koja se sastojala od 19 pitanja. Pitanja su konstruirana na dva načina, odnosno otvoren tip pitanja u kojima su ispitanici sami pisali odgovor, te pitanja u kojima su ispitanici odabrali jedan od ponuđenih odgovora. Anketni upitnik podijeljen je na četiri dijela. Prvi dio se odnosi na sam klub ili udrugu, odnosno mjesto u kojem se nalazi, naziv te godina osnivanja iste. Središnji dio ankete podijeljen na 3 dijela odnosi se na sudionike programa, odnosno pitanja vezana za voditelje konjičkih klubova ili udruga koji provode terapije i aktivnosti pomoću konja, volontere koji sudjeluju u programu te naposljetku korisnike za koje je namijenjena terapija pomoću konja.

6.5. Postupak

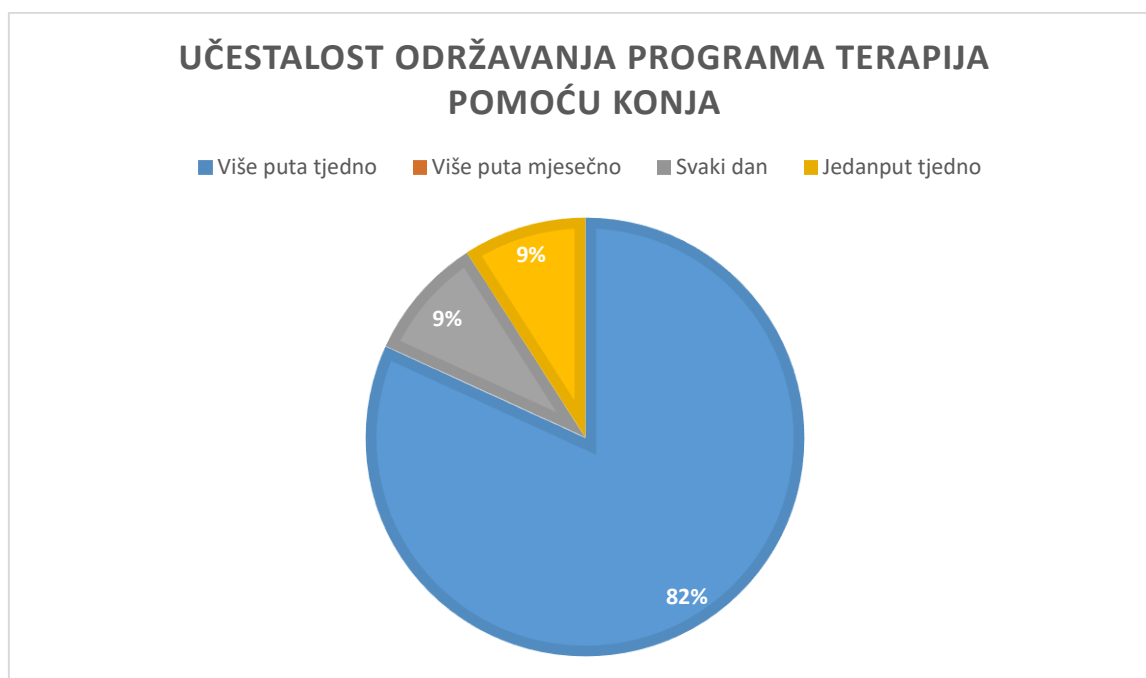
U provedenom istraživanju za prikupljanje podataka korišten je postupak anketiranja. Nije tražen unaprijed određen rok ispunjavanja ankete. Istraživanje je provedeno od siječnja do travnja 2023. godine u online obliku na području Republike Hrvatske. Svi ispitanici dobrovoljno su pristupili ispunjavanju ankete i sudjelovanju u istraživanju te je identitet voditelja ostao anoniman.

7. Rezultati i diskusija

Kod analize pitanja i odgovora na ista u anketnom istraživanju utvrđivalo se trenutno stanje provođenja terapija i aktivnosti pomoću konja u Republici Hrvatskoj te sama kvaliteta programa koje ispitani konjički klubovi i udruge provode u radu s prijavljenim korisnicima. Osim navedenog utvrđene su i najčešće poteškoće prijavljenih korisnika te učinci terapija pomoću konja.

Sukladno prikupljenim podacima može se zaključiti kako se većina kluba osnovala nakon 2000. godine što je i sukladno podacima o provođenju terapija pomoću konja u Republici Hrvatskoj. Udruga koja najduže djeluje programom terapija pomoću konja je Udruga za terapiju i aktivnosti pomoću konja „*MOGU*“ Osijek koja djeluje od 1997. godine. Ipak, godine provođenja programa terapije pomoću konja nisu sukladne godinama osnivanja konjičkih klubova i udruga. Prema prikupljenim podacima može se zaključiti da se godine djelovanja, odnosno provođenja programa terapija pomoću konja kreću od 10 do 20 godina. Klubovi i udruge koje program provode kraće od 20 godina su Udruga Fala u Zagrebu, Centar „Ritam s konjem“ u Stubičkim Toplicama, KK Kolan u Šibeniku, Don Kihot udruga za terapiju pomoću konja i (re)habilitaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju u Sesvetama Zagreb, Centar za aktivnosti i terapije uz pomoć životinja „Moj prijatelj“ u Njivicama, Konjički klub „Satir“ u Vinkovcima te Konjički klub „Wild Spirit“ u Zadru koji program terapija i aktivnosti pomoću konja provodi tek 1 do 2 godine. Ostale četiri udruge program provode 20 do 26 godina.

Ispitana je učestalost održavanja programa terapija pomoću konja. Grafikonom (Graf 1) prikazani su istraženi podaci u kojima je prikazano da 82% klubova i udruga program provodi više puta tjedno, 9% klubova i udruga jedanput tjedno te isti postotak klubova i udruga svaki dan.

Grafikon 1. Učestalost održavanja programa terapija pomoću konja

Središnji dio anketnog upitnika odnosio se na sudionike u programu terapija pomoću konja.

Voditelji

Tako jedan od važnih sudionika procesa su voditelji. U pitanjima je istražena okvirna dob voditelja, broj voditelja u klubovima i udrugama te njihovo obrazovanje, odnosno edukacija i samo licenciranje istih za rad u programu terapija pomoću konja. Dobivenim podacima voditelji konjičkih kluba i udruga za provođenje programa terapija pomoću konja trebaju imati završenu posebnu edukaciju. Edukacije koje su naveli konjički klubovi i udruge:

- a) Medicinsko i konjičko obrazovanje
- b) Instruktor za aktivnosti pomoću konja za osobe s invaliditetom
- c) Narha edukacija
- d) Terapeut ili hipoterapeut

Edukacija za instruktora aktivnosti pomoću konja za osobe s invaliditetom organizirana je od strane Agencije za strukovno obrazovanje odraslih te je ista odobrena od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja. Voditelji 6 klubova i udruga imaju završenu edukaciju za instruktora aktivnosti pomoću konja za osobe s invaliditetom. Ostali klubovi navodili su medicinsko i konjičko obrazovanje. Voditeljica Don Kihot – udruge za terapije pomoću konja i (re)habilitaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, a ujedno i predsjednica Hrvatskog saveza za intervencije pomoću konja (HSIPK) navodi: „*Da. Voditelji moraju imati*

završenu edukaciju. U obzir dolaze instruktor aktivnosti pomoću konja za osobe s invaliditetom (osposobljavanje), ili usavršavanje stručnjaka (edukacijski rehabilitatori, logopedi, i slično) s dodatnom edukacijom iz konjaništva (trenutno edukacije nema u RH, ali ima u Sloveniji).“ Osim edukacije, voditelji programa terapija pomoću konja trebaju imati i licencu za sudjelovanje u programu. Licence za voditelje koje navode konjički klubovi i udruge su:

- a) Licenca za terapeuta pomoću konja (Edukacija u Republici Sloveniji)
- b) Licenca za Instruktor aktivnosti pomoću konja (Edukacija u Republici Hrvatskoj)
- c) PATH Intl licenca

Licence za Instruktor aktivnosti pomoću konja odobrava Hrvatski savez za intervencije pomoću konja. Savez licenciranje provodi od 2020. godine. Voditelj Centra za aktivnosti i terapije uz pomoć konja „Moj prijatelj“ ima završenu PATH Intl licencu. Od ispitanih 11 klubova i udruga voditelji 3 konjička kluba i udruge nemaju licencu za provođenje programa terapija pomoću konja. Konjički klub „Satir“ Vinkovci umjesto licence navodi obrazovanje i osposobljavanje voditelja. Broj voditelja u udrugama i klubovima nije veći od četiri, odnosno u četiri od ispitanih 11 klubova zaposlen je jedan voditelj, u tri kluba zaposlena su dva voditelja, u jednom tri voditelja te u dva od ispitanih 11, četiri voditelja. U udruzi Don Kihot zaposlena su dva voditelja, a volonterski u udruzi rade još tri.

Okvirna dob voditelja uglavnom se kreće između 30 i 40 godina (72,7%), voditelji u dobi od 20 do 30 godina prevladavaju u 27,3 % klubova i udruga, 40 do 50 godina u 18,2% klubova i udruga, 20 do 45 u 9,1%, odnosno jednom konjičkom klubu te 57 godina u jednom konjičkom klubu.

Volonteri

Jedni od sudionika u procesu terapija pomoću konja su volonteri koji svojim radom pridonose kvaliteti same terapije te su pomoć i asistencija kod provođenja programa terapija. U anketnom upitniku istražen je broj volontera u konjičkim klubovima i udrugama te edukacija volontera. Broj volontera u udrugama kreće se između 5 i 46. Najveći broj volontera ima Udruga „MOGU“ u Osijeku, a broji ih 163. Konjički klub „Grabarije Knin“ nema ni jednog prijavljenog volontera u klubu. Edukacija volontera odvija se u samim konjičkim klubovima i udrugama. Nije potreba edukacija od strane drugih organizacija. Od ispitanih 11 klubova i udruga volonteri u svima imaju završenu internu edukaciju potrebu za rad u programu terapija pomoću konja.

Korisnici

Treći dio središnjeg dijela anketnog upitnika odnosio se na korisnike programa terapija pomoću konja. Pitanja su bila vezana za samu prijavu na program terapije, broj korisnika prijavljenih na program u svakom od ispitanih klubova i udruga, okvirnu dob korisnika, prosječno vrijeme koje korisnik provede prilikom jedne terapije, najčešće poteškoće korisnika prijavljenih u program te sadržaji koji se provode s obzirom na vrstu teškoće te učinci koji se primjećuju u radu s korisnicima.

Korisnici terapija pomoću konja na terapiju prijavljuju se uglavnom preporukom liječnika obzirom na teškoću koju imaju. Istraživanjem je ispitan način na koji se korisnici prijavljuju u udruhu ili klub na program terapije pomoću konja. Načini prijave korisnika uglavnom su se podudarali kod svih 11 konjičkih klubova i udruga. Načine prijave koje spominju su:

- a) On line prijavnica
- b) Individualno – usmenim dogovorom
- c) Prijavom udruzi
- d) Preko Centra za rehabilitaciju

Za sve od načina prijave naglašeno da se korisnici prijavljuju preporukom liječnika, odnosno terapeuta.

Broj korisnika prijavljenih u konjički klub ili udruhu koja provodi program terapija i aktivnosti pomoću konja (Tablica 2) različit je kod svih ispitanika.

Tablica 2. Broj korisnika prijavljenih u program terapija i aktivnosti pomoću konja

Naziv konjičkog kluba/udruge	Broj korisnika prijavljenih u program
Udruga „FALA“	Broj korisnika ovisi o sezonskim prilikama
Udruga za terapiju i aktivnosti pomoću konja „Pegaz“	10
Konjički klub „Grabarije Knin“ – udruha za terapije i aktivnosti pomoću konja	8
Centar „Ritam s konjem“	50
Udruga za terapiju i aktivnosti pomoću konja „MOGU“ Osijek	303
KK „Kolan“	37

Konjički klub „Wild Spirit“	7
Udruga „KAS“	62
„Don Kihot“ – udruga za terapiju pomoću konja i (re)habilitaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju	Oko 60 korisnika djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom
Centar za aktivnosti i terapije uz pomoć konja „Moj prijatelj“	10 na terapiji, 5 odraslih osoba s invaliditetom, 44 preko ustanove
Konjički klub „Satir“ Vinkovci	U prosjeku oko 105 korisnika

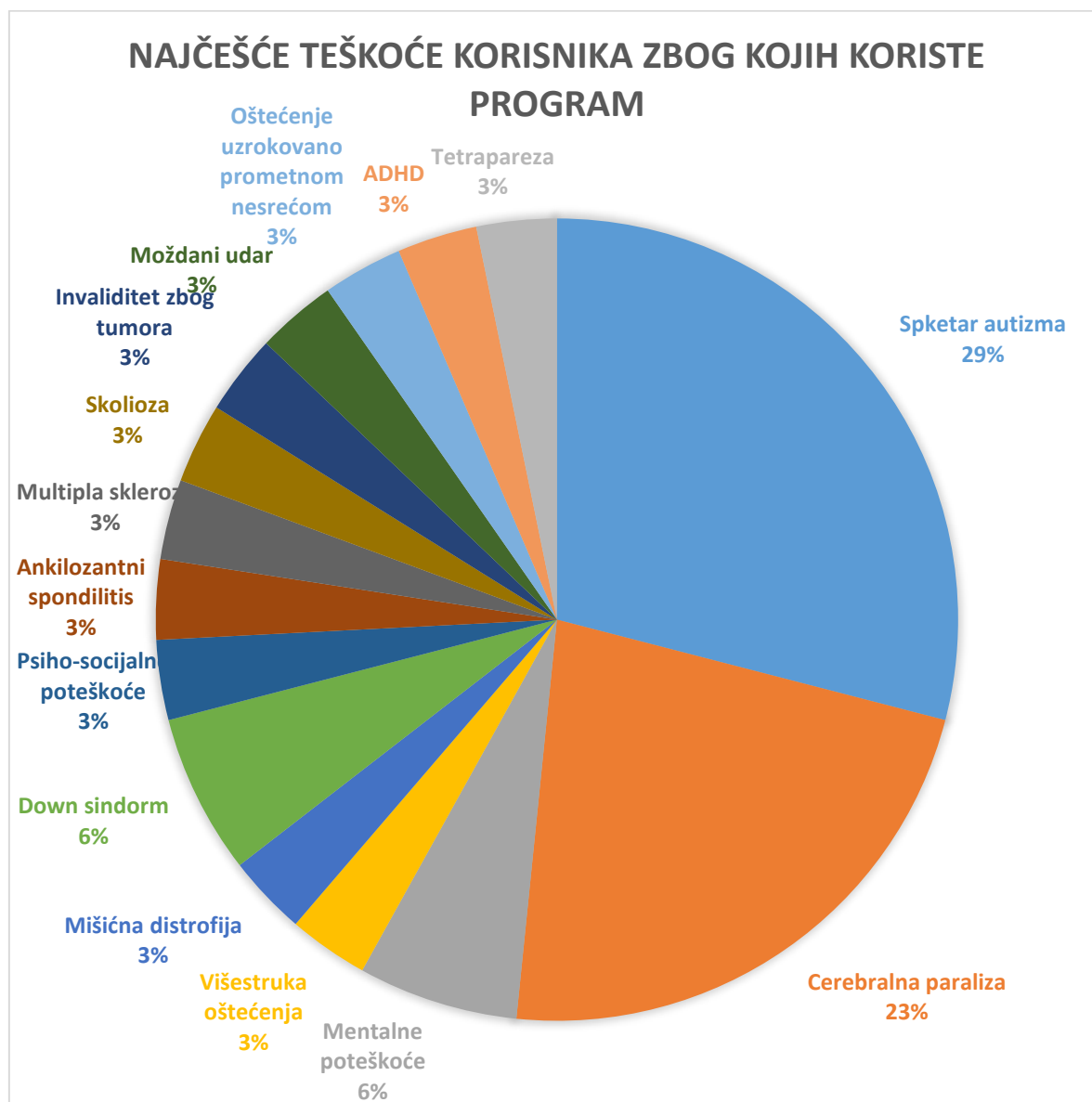
Udruga za terapiju i aktivnosti pomoću konja „MOGU“ Osijek broji najviše prijavljenih korisnika, odnosno njih 303 što se može povezati s podatkom da djeluje najduže na području Republike Hrvatske.

Program terapija i aktivnosti pomoću konja namijenjena je djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom, odnosno nije važna dob osobe da bi mogla biti u programu terapije pomoću konja. Istraživanjem je ispitana okvirna dob korisnika koji su prijavljeni na program terapija u konjičkim klubovima i udrugama koji provode istu. Dobivenim podacima pokazano je da je u većini klubova najčešća dob korisnika između 5 i 15 godina, odnosno u 6 od ispitanih 11 konjičkih klubova i udruga. U 2 ispitana konjička kluba okvirna dob prijavljenih korisnika je između 15 i 25 godina. Tri konjička kluba provode program terapija i aktivnosti pomoću konja s prijavljenim korisnicima u dobi od 5 do 45 godina. Udruga „Don Kihot“ u programu terapija pomoću konja prijavljeno ima korisnike u dobi 2,5 do 55 godina, te jedan od klubova u programu prijavljeno ima osobe do 66 godina.

Prosječno vrijeme koje korisnik provede po dolasku ovisi o samom oštećenju ili teškoći korisnika te razini funkcionalnosti osobe. Ispitanici su odgovorili na pitanje koje je preporučeno prosječno vrijeme koje korisnik provodi u terapiji. 4 od ispitanih 11 klubova i udruga navodi kako je prosječno vrijeme koje korisnik provede u terapiji između 30 i 45 minuta, s time da jedan od klubova navodi: *30 min je standard terapije a 45 min aktivnosti pomoću konja*. U 2 kluba ili udruga vrijeme koje korisnik provodi u terapiji je 30 minuta. Preostalih 5 klubova i udruga smatra, odnosno terapiju s korisnicima provodi 60 minuta ili više, odnosno do maksimalno 2 sata ili 120 minuta.

U program terapija i aktivnosti pomoću konja osobe se mogu prijaviti zbog različitog tipa teškoće ili invaliditeta. Ispitanici, odnosno 11 konjičkih klubova i udruga na području

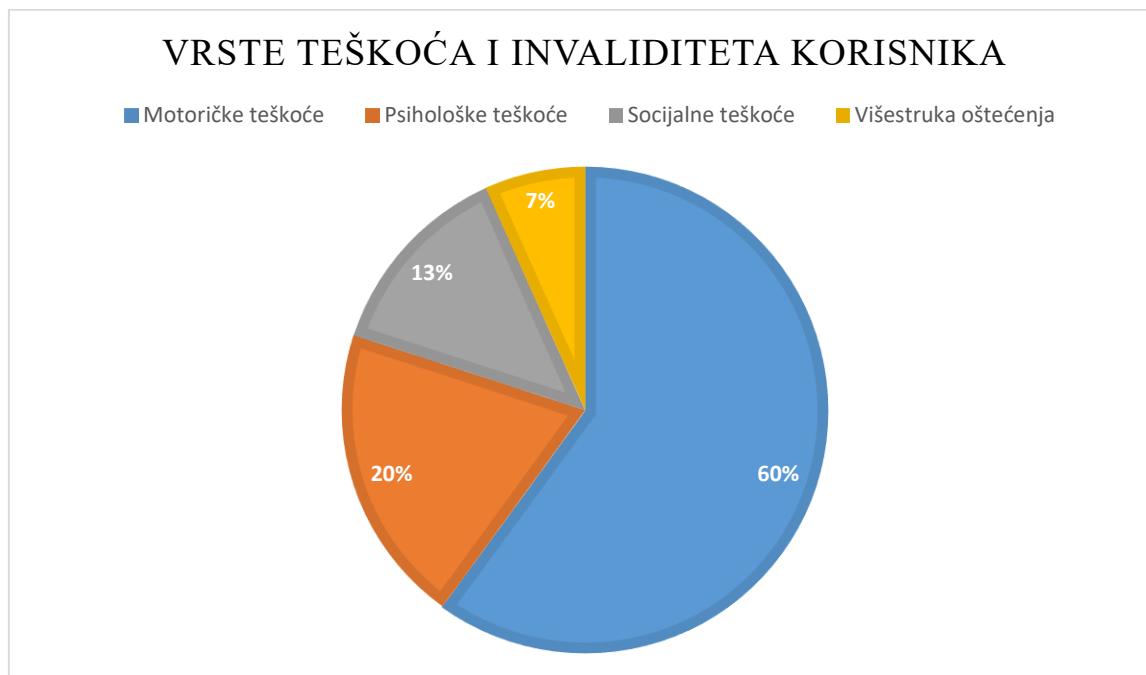
Republike Hrvatske navela su najčešće teškoće korisnika prijavljenih na program terapija pomoću konja. Može se zaključiti kako se u program terapija pomoću konja mogu prijaviti korisnici sa širokim spektrom teškoća i invaliditeta s ciljem poboljšavanja ili liječenja navedenom terapijom. Ispitani konjički klubovi i udruge navode 15 različitih teškoća i invaliditeta korisnika prijavljenih u njihov program terapija pomoću konja. Grafikonom je prikazan ukupan postotak svih navedenih teškoća i invaliditeta korisnika prijavljenih u konjičke i klubove (Graf 2)

Grafikon 2. Najčešće teškoće korisnika zbog kojih koriste program

Prikupljenim i prikazanim podacima može se zaključiti kako su cerebralna paraliza (23%) i teškoće iz spektra autizma (29%) najviše zastupljeni kao teškoće korisnika prijavljenih u program terapija pomoću konja. Osim navedenih kao teškoće i invaliditeti korisnika

prijavljenih u program su i mentalne poteškoće (6%), višestruka oštećenja (3%), mišićna distrofija (3%), Down sindrom (6%), psiho-socijalne poteškoće (3%), ankilozantni spondilitis (3%), multipla skleroza (3%), skolioza (3%), invaliditet izazvan tumorom (3%), moždani udar (3%), oštećenja uzrokovana nesrećom (3%), ADHD (3%) i tetrapareza (3%). Obzirom na karakter teškoće i invaliditeta korisnika prijavljenih u program možemo ih podijeliti u više skupina, odnosno motoričke teškoće, psihološke teškoće, socijalne teškoće te višestruka oštećenja (Graf 3)

Grafikon 3. Vrste teškoća i invaliditeta korisnika

Iako su korisnici koji imaju dijagnosticiran poremećaj iz spektra autizma, koji je socijalni poremećaj najzastupljeniji korisnici terapija, najzastupljenije teškoće su motoričkog karaktera, odnosno 65% korisnika prijavljenih u program terapija pomoću konja ima tjelesno oštećenje ili motoričku teškoću. Druga po redu po zastupljenosti (20%) su psihološka oštećenja, zatim socijalne teškoće (13%) te na kraju višestruka oštećenja (7%) koja mogu uključivati teškoće različitih karaktera.

Obzirom na vrstu i razinu teškoće i invaliditeta program terapije pomoću konja je različit, odnosno prilagođen za svaku od njih. U anketnom istraživanju ispitanici su sadržaji koji se provode s korisnicima prijavljenim na terapiju. Odgovori ispitanika uključuju terapije i aktivnosti pomoću konja i hipoterapiju. Sadržajne igre koje ispitanici navode su didaktičke igre, igre memorije, oblika, brojeva, boja, zadržavanje i usmjeravanje pažnje, socijalna interakcija.

„Plan sata ovisi o dijagnozi korisnika, odnosno ima li korisnik tjelesne ili intelektualne teškoće. S korisnicima koji imaju tjelesne teškoće sat jahanja usmjeren je jačanju mišića trupa i nogu, te boljem održavanju ravnoteže. Koristi se posebna oprema, odnosno podsedlica s kolanom jer toplina konja potiče opuštanje mišića te ujedno i smanjuje spazmove nogu. S korisnicima koji imaju intelektualne teškoće uz redovne vježbe za jačanje mišića, kroz različite igre odnosno neke zabavne aktivnosti radi se na povećanju samopouzdanja, te socijalnih i komunikacijskih vještina. Nakon jahanja korisnike se uključuje u brigo o konjima gdje dolazi do interakcije između grupe jahača i njihove socijalne povezanosti.“ (Udruga za terapiju i aktivnosti pomoću konja „MOGU“ Osijek, Osijek)

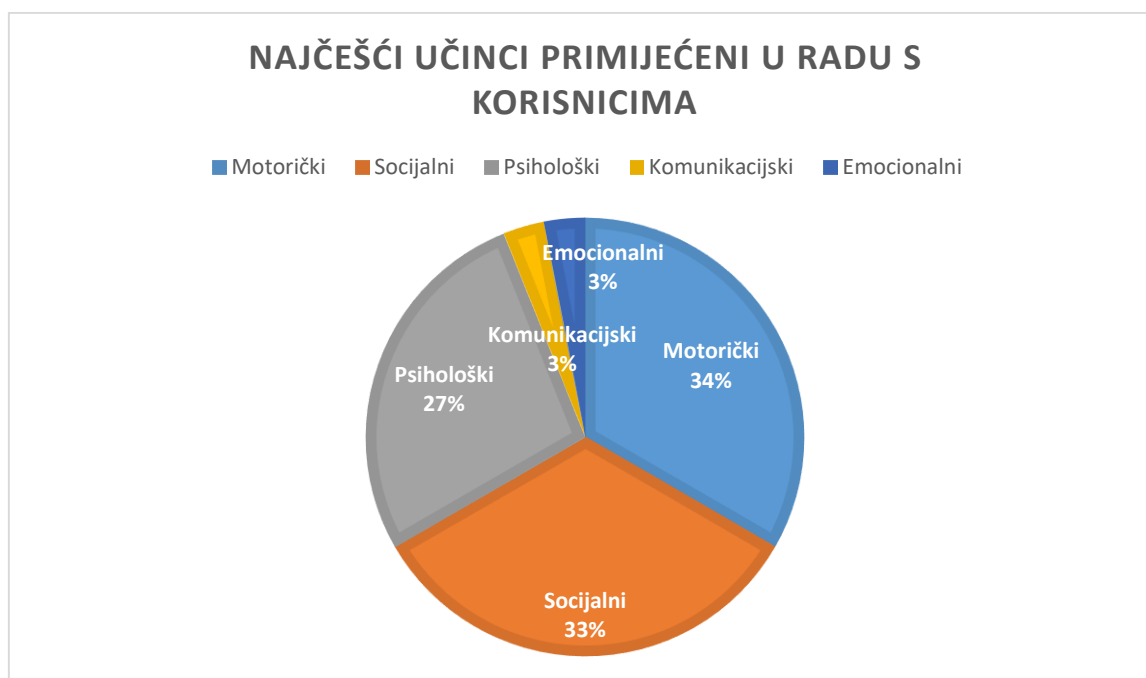
„Provodimo fizioterapijske postupke tokom jahanja, te igramo didaktičke igre. Kroz interakciju s korisnicima poboljšavamo njihova psihosocijalna stanja. Također učimo korisnike kako timariti veliku životinju poput konja“ (Udruga „KAS“, Sisak)

Osim sadržaja koji su uvelike važni kako bi sama terapija imala utjecaj u smislu poboljšavanja stanja korisnika važno je i samo održavanje terapija, odnosno učestalost dolazaka na terapije. Svaka je osoba individua za sebe pa tako i terapija pomoću konja na svakoga drugačije utječe, odnosno nekim korisnicima je dovoljan manji broj dolazaka na terapiju dok drugi trebaju dolaziti češće kako bi terapija imala utjecaja na njihove teškoće. Anketnim upitnikom ispitan je preporučen broj dolazaka na terapiju korisnika koji su u programu terapija i aktivnosti pomoću konja. Od ukupno 11 ispitanika njih 6 (54,4%) odgovorilo je kako je preporučen broj dolazaka na terapiju više puta tjedno, 3 (27,3%) od 11 ispitanika smatra kako je preporučeno dolaziti više puta mjesečno. Ostala 4 ispitanika navode:

- a) Da bi nekakva terapija bila učinkovitija poželjno je što češći dolasci
- b) 1-2 puta tjedno
- c) Najmanje 1x tjedno
- d) Jednom tjedno – svi oni imaju i ostale terapije tako da je to optimum

Prikupljenim podacima može se iščitati kako je najoptimalniji broj dolazaka korisnika na terapiju više puta tjedno kako bi sam proces terapije imao učinak.

Terapija kao takva kao cilj ima poboljšati ili izliječiti određenu teškoću ili invaliditet zbog koje je korisnik u programu terapija pomoću konja. Terapija pomoću konja može imati razne učinke na osobe koje ju koriste. Istraživanjem je ispitano koji su najčešći učinci koji su primijećeni u radu s korisnicima (Graf 4).

Grafikon 4. Najčešći učinci primijećeni u radu s korisnicima

Može se primijetiti kako terapija pomoću konja ima najveći učinak (34%) na motoričke sposobnosti, nakon motoričkih visok postotak učinka terapija ima na socijalne karakteristike (33%), na psihološke učinak ima 27%, komunikacijske 3% te na emocionalne 3%.

Zaključno posljednjim pitanjem kojem je istražen učinak same terapije pomoću konja može se vidjeti kako je takva vrsta terapije preporučljiva za velik spektar teškoća i invaliditeta u cilju poboljšanja kvalitete života pojedine osobe. Terapija pomoću konja ima kvalitetne učinke za djecu s teškoćama i osobe s invaliditetom koji uključuju one motoričke, psihološke i socijalne. Nažalost, u Republici Hrvatskoj broj konjičkih klubova i udruga koje provode program terapija i aktivnosti pomoću konja je malen. Razgovorom s predsjednicom Hrvatskog saveza za intervencije pomoću konja ustanovljeno je da velik broj konjičkih klubova u Republici Hrvatskoj, kojih je ukupno oko 40, za sebe kaže da provodi ovaj tip terapije, ali ne u kvaliteti koja je potreba. Većina konjičkih klubova nemaju svoj kontakt ili ako ga imaju ne odgovaraju na isti. Konjički klubovi koji su sudjelovali u istraživanju (7) ujedno su i članovi Hrvatskog saveza za intervencije pomoću konja.

8. Zaključak

Postupak kojim se pokušava izliječiti ili popraviti stanje osoba s invaliditetom ili djece s teškoćama naziva se terapija. Terapija kao takva može se dijeliti na više područja, odnosno vrste terapija koje se odnose na motoričko funkcioniranje čovjeka, njegovo psihološko i socijalno funkcioniranje. Terapije provode specijalizirani stručnjaci kojim svojim radom pridonose kvaliteti terapije. Osim čovjeka koji je ključan sudionik terapije, u terapiji može sudjelovati konj te se takva vrsta terapije naziva terapija i aktivnost pomoću konja koja se dijeli na podvrste. Korisnici prijavljeni na program terapija i aktivnosti pomoću konja uz voditelja, odnosno instruktora koji treba imati licencu za rad s osobama s invaliditetom i djece s teškoćama, volontere i konja poboljšavaju funkcije koje su im slabo razvijene ili nerazvijene zbog teškoće koje imaju. Najčešći korisnici terapija pomoću konja su djeca s teškoćama koja zbog istih imaju teškoće motoričkih, psiholoških i socijalnih aspekata. Motoričke teškoće djece uključuju slabo razvijene ili nerazvijene motoričke sposobnosti koje se uz pomoć terapije pomoću konja kroz igre ili vježbe razvijaju. Psihološke i socijalne teškoće djece povezane su jer se socijalne vežu uz psihološke te zbog njih djeca imaju teškoće kod ostvarivanja socijalnih odnosa, rezultata u školi, pa i kasnije u životu. Kroz terapiju pomoću konja i tim koji ona sadrži djeca zaista mogu razvijati karakteristike koje im nedostaju zbog teškoća koje imaju. Terapijom djeca razvijaju sliku o sebi, rade na samopouzdanju, samopoštovanju te poštovanju drugih. Djeca koja polaze program terapija pomoću konja, redovitim dolaskom i radom iz dana u dan zasigurno će poboljšati kvalitetu življenja unatoč teškoćama. Otvaranjem novih i radom već postojećih konjičkih klubova i udruga koje provode terapije i aktivnosti pomoću konja u Republici Hrvatskoj i edukacijom voditelja koju provodi Hrvatski savez za intervencije pomoću konja ostvarivat će se bolja kvaliteta utjecaja terapije na djecu i odrasle.

Literatura

1. Blažević, D. i Kolman, M. (2010). *Konjički šport i terapijsko jahanje: Priručnik za voditelje terapijskog jahanja*. Hrvatska olimpijska akademija i Hrvatski konjički savez, Zagreb.
2. Bouillet, D. (2019.), *Inkluzivno obrazovanje: odabrane teme*, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Zagreb
3. . Boyd, L. (2015). "When he's up there he's just happy and content": Parents' perceptions of therapeutic horseback riding. Master of Arts (Psychology) in the Faculty of Arts and Social Sciences at Stellenbosch University
4. Buljubašić-Kuzmanović, V. (2017). Utjecaj terapijskog jahanja na socijalni razvoj djece s teškoćama u razvoju, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek
5. Drempetić, M. (2013). Procjena učinaka individualiziranog programa terapijskog jahanja, diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
6. HE – Hrvatska enciklopedija (2023.), Psihoterapija, Hrvatski zavod Miroslav Krleža, URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=50958>
7. Herić, V. (2004). Hipoterapija. Konjska snaga. 1;10, Edicija Herić, Zagreb
8. HJP - Hrvatski jezični portal (2023.), Terapija, URL: <https://hjp.znanje.hr>
9. HSIPK - Hrvatski savez za intervencije pomoću konja (2023.), URL: <https://www.terapijepomocukonja.info/edukacija-2/>
10. Itković, Z., Boras, S., (2002.) Terapijsko jahanje i rehabilitacijske znanosti, Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja 2003, Vol 39, br. I, str. 73-82
11. Jančić, I. (2010), *Što trebate znati o terapijskom jahanju, priručnik za roditelje*. Velika Gorica: Udruga Hiron
12. Jenko Miholić, S., Horvat, V., (2014.) Terapijsko jahanje – kineziološka aktivnost i sadržaj za djecu, učenike i mladež s teškoćama u razvoju i ponašanju te za osobe s invaliditetom, Poreč, 23. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske - Kineziološke aktivnosti i sadržaji za djecu, učenike i mladež s teškoćama u razvoju i ponašanju te za osobe s invaliditetom / Findak, Vladimir - Zagreb : Hrvatski kineziološki savez (HKS), 2014, 325-328
13. Jurčević-Loznačić, A. (2011.), Teorijski pregledi za razvoj socijalne kompetencije predškolskog djeteta, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
14. Kosinac, D. (2011). *Morfološko-motorički i funkcionalni razvoj djece uzrasne dobi od 5. do 11. godine*. Split: Savez školskih sportskih društava grada Splita

15. Krmpotić, J., (2003.) *Konji – terapeuti, učitelji, prijatelji; Knjiga o terapijskom jahanju i konjima*, Zagreb: Krila – terapijsko jahanje
16. Krmpotić, J. (2013). *Osnove o terapijskom jahanju*. U: Ivanković, Caput Jogunica, Ramljak (ur.) *Jahanje* (str. 156-161). Zagreb: Hrvatska Olimpijska akademija i Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
17. Majhut. M (2023.) *Terapija pomoću konja – prvi dio*, konji.hr, URL: <https://www.konji.hr/rad-i-zabava/jahanje/terapija-pomocu-konja-1dio.php>
18. Novogradac, I. (2015). *Uloga terapijskog jahanja u prevenciji poremećaja u ponašanju*, diplomski rad, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek
19. Špoljarić, D. (2021.), *Kineziterapija u razvoju mišićne mase tijekom rehabilitacije sportskih ozljeda*, diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Zagreb
20. Šuvak, D. (2001), *Konjaništvo za osobe s invaliditetom: priručnik za terapijsko jahanje*. Osijek: Mogu-terapijsko jahanje.
21. Šuvak, D. (2004), *Terapijsko jahanje: pedagoško preventivni program*. Osijek: Udruga Mogu: Grafika
22. Vidović, A. (2019.) *Utjecaj terapije pomoću konja na normalizaciju mišićnog tonusa i razvoj posturalnih reakcija*, diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet, Zagreb
23. *Zakon o volonterstvu* (2023.), Zakon.hr, pročišćeni tekstovi zakona, URL: <https://www.zakon.hr/z/258/Zakon-o-volonterstvu>

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada, te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Ljubica Vukelja